

JAUME PERACAU I ROURA

Tot just entrar a casa seva, a cal Rei, a la Vall, en Jaume ens indica un altell i ens fa referència al fet que allà va ser on Agustí Villaronga va escriure el guió de *Pa negre*, la pel·lícula guanyadora de nou estatuetes en la darrera edició dels premis Goya. I és que acabàvem d'entrar a casa d'una persona –tot un personatge, diríem– amb qui vam mantenir una llarga conversa, molt engrescadora, al voltant del món de la televisió i el cinema. Al voltant també d'una vida plena d'experiències, contrastos, anècdotes, casualitats, fracassos, tossuderia..., que han portat en Jaume Peracaula a ser un dels directors de fotografia més reconeguts de l'Estat. Amb una extensa filmografia, va ser guardonat amb un Goya a la Millor Fotografia l'any 1998 per la pel·lícula *El color de las nubes*, de Mario Camus, entre molts altres premis i nominacions.

Còmodament asseguts en una acollidora sala d'estar, ens explica com és que, ja fa anys, va venir a parar al nostre municipi.

La meua mare era de les Olives, i el meu pare de Llorà, al Gironès. Es van conèixer quan ell treballava a la companyia elèctrica i, per qüestions de feina, va venir cap aquestes contrades a fer arribar la llum a les masies i als disseminats. També era aficionat a la ràdio; muntava aparells que anaven amb bateria, i amb tot plegat va fer que la vida de la gent de per aquí fes un tomb amb l'arribada de l'electricitat. Encara hi tinc família, a les Olives; m'agrada molt, aquest entorn, i quan vaig tenir l'oportunitat de comprar cal Rei la vaig aprofitar. I aquí em teniu, amb unes finestres que semblen quadres emmarcant el paisatge que ens envolta.

Els seus pares van anar a viure a Salt, on ell va néixer i on passà una part de la infantesa veient com projectaven pel·lícules de l'època a la façana de casa seva.

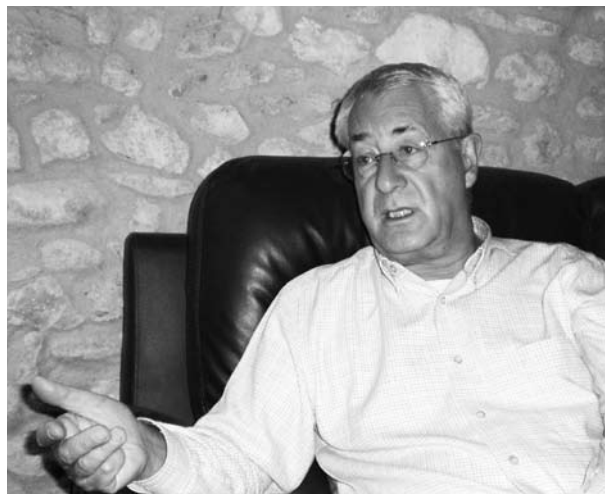
Davant de casa hi havia el taller de l'Esteve Gubau, propietari d'una cadena de cines, que cap allà l'any 1952 projectava cinema sobre uns llençols que posaven a la paret del solar de casa meua. En Gubau, a més de fer projeccions, remenava

fotogrames, tallava, empalmava...; podríem dir que aquell va ser el meu primer contacte amb el cinema. I el meu germà gran em muntava algun aparell amb una caixa, una lupa i trossos de fotograma que podia remenar i amb els quals podia jugar.

En Jaume és el tercer de quatre germans. El germà gran, Joan Peracaula, va estudiar enginyeria i va esdevenir director de la Politècnica i el catedràtic més jove d'Espanya, a l'edat de vint-i-sis anys. Després vénen una germana, ell i una germana més petita.

Quan va néixer la meva germana petita, en una època de passar gana i de misèria general, em van enviar a la Selva de Mar, prop del Port de la Selva. Allà m'estava amb l'avi dels meus cosins, que també va ser un avi per a mi. Hi feia de pastor. Ens estàvem en un mas proper a l'abadia de Sant Pere de Rodes, un mas anomenat La Pallera, on hi ha un dolmen que servia de refugi a les gallines. Des d'allà veïem el Port i espiàvem amb una ullera de llarga vista. Portàvem una vida dura, amb les ovelles amunt i avall, munyint, menjant pa amb ametlles... Tot i que no hi havia altres nens per a jugar, guardo molt bons records d'aquella època, i allà em vaig forjar el caràcter. L'avi, un home fort i ben plantat, afectuós i entranyable, havia fet la travessa amb la seva dona fins al Vesuvi, amb una barca de vela llatina. Li agradava el món de la mar i em va ensenyar a llegir i a escriure amb la novel·la *Moby Dick*. Em fascinava el canvi de rutina que suposava baixar al Port el dimarts a veure cinema en un garatge dels autobusos que feien la línia Llançà - El Port. M'agradava més el ritual que no pas el cinema: tancar les ovelles més d'hora, rentar-nos,

l'avi quan s'afaitava, l'olor del lleixiu i el sabó de la roba de mudar, un àpat diferent, un cigarret (amb més paper que res més)... També, pel poble, passaven personatges del món de la faràndula: mags, rapsodes, contes, músics i cantants...

De la manera com ens en parla, s'endevina que aquells temps el van marcar; es posa a la pell de l'infant que va ser i ens ho relata amb emoció. Li sap greu haver perdut alguns records d'aquella època. De més gran va anar a estudiar als maristes de Girona: el seu pare volia el millor per als fills, i en Jaume no s'explica com s'ho feia per a pagar-los els estudis. Més tard va guanyar una beca per a anar a la Universidad Laboral Francisco Franco de Tarragona, i s'estava al col·legi major, on coincidí (de vista) amb Joan Manuel Serrat, que feia un curs més que ell. El centre, amb el nom que tenia, estava molt ben equipat, amb una gran biblioteca i fins i tot càmeres de cine de 16 mm semiprofessionals! Tot un luxe. Ens comenta que la seva vida ha estat feta de casualitats, tant en la part personal com en la professional.

Anava a llegir a la biblioteca

perquè no es podien treure els llibres. Un dia estava llegint *La isla misteriosa*, de Jules Verne, i algú altre se'm devia avançar i me'l va prendre. Com a alternativa, vaig agafar un manual de la col·lecció «Libros de Cine Rialp», *Iniciación a la cinematografía*. Hi vaig quedar enganxat: primer pla, tràveling, grua ascendent, pla general, etc. Tota aquesta terminologia la recitava a cada seqüència quan anava amb els amics a veure una pel·lícula. Dins l'àrea d'humanitats hi havia el Departament de Cinema, i el diumenge feien projeccions en 16 mm. A mi allò m'interessava, hi anava per veure si m'hi deixaven treure el nas; vaig fixar-me en la manera com es muntava la pel·lícula al projector, amb els rodets, la làmpada... Un dia que s'havia de

electrotècnic

Albert

TV - VIDEO - HIFI - ANTENES - SATÈL·LIT

C/ del Progrés, 13
17142 VERGES (Baix Empordà)

Tel. i Fax 972 78 02 40
mòbil 607 42 10 80

passar *Quo Vadis*, el qui projectava es va fer mal en caure de la tarima i s'havia de suspendre la projecció. Els espectadors sortien de la sala enfadats, i jo em vaig oferir a fer-me'n càrrec... amb èxit! «*Yò sé cómo funciona.*» Des d'aleshores ja m'hi van voler i vaig poder remenar i manipular tot el material.

El germà gran d'en Jaume li havia posat el llistó molt amunt pel que feia als estudis, i el seu pare insistí perquè estudiés peritatge a Barcelona. Ens confessa que no li ha agradat mai estudiar (però sí que li ha servit), que ha anat fent tastets d'aquí i d'allà, però que el que sempre li ha interessat ha estat remenar, provar, manipular...

Quan m'estava a Barcelona, anava amb els amics i coneguts de Girona a un local, La Palmera, al carrer d'Urgell, i ens reuníem allà per fer el cafè, prendre una copa, xerrar... Allà vaig conèixer Miguel Ángel Valdivieso, doblador. Els meus amics se li van dirigir i, fotent-se de mi, li van dir que m'agradava això del cinema i que se m'emportés... El vaig acompanyar a La Voz de España a veure com es feia el doblatge. La constant repetició de seqüències per a fer coincidir els llavis dels actors amb la veu dels dobladors em va fer adonar dels canvis de llum, els enquadraments, els plans, l'editatge, la direcció..., i vaig veure que em volia dedicar a allò. Hi va ajudar molt que el meu pare, cansat que no em dedicés plenament als estudis, em donés un termini de sis mesos perquè trobés feina abans que em «tanqués l'aixeta».

En Jaume ens explica que el món del cinema era i és encara molt endogàmic, que costa molt d'entrar-hi: si no hi tens

influències, si no ets el fill de..., cunyat de..., trobes les portes tancades. L'alternativa era la televisió. Ell va poder posar un peu als estudis de Televisión Española a Catalunya, a Miramar, a través d'un contacte d'un antic company del batxillerat. Allà els qui movien els fils, dirigien i hi feien negoci eren tots afins al règim franquista, falangistes i militars.

En aquells moments hi havia al capdavant Federico Gallo, Juan Antonio Sáenz Guerrero... Jo hi anava cada dia a demanar feina, a veure si em deixaven fer o ajudar a fer alguna cosa. La resposta sempre era la mateixa: «*iFuera, chico, no tenemos nada para tí, vete!*» Cada dia... Recordo que un matí plujós de finals d'agost, cansat d'insistir, vaig determinar, malgrat el mal temps, que ho provaria per darre- ra vegada. Vaig arribar als estudis de Miramar ben xop. I vet aquí que em criden: «*iChico! ¡Ven un momento, que quieren hablar contigo!*» Sáenz Guerrero se m'adreça i em diu: «*iVete a secar! ¿Has cogido nunca una cámara?*» I jo, decidit i amb tot el convenciment de què era capaç, li contesto: «*Soy de los mejores.*» Diu ell: «*Pues debes ir a la hípica de Gerona y rodar un reportaje del concurso de saltos.*» «*Perfecto, precisamente soy de Gerona.*» I me n'hi vaig anar. Ja tenia experiència en el rodatge amb un grup d'amics de Girona que ens dèiem Escuela de Gerona (Jordi Lladó, Jordi Sarassa...), que, amb la intenció de fer cinema, ja havíem fet filmacions com a aficionats i fins havíem rodat una pel·lícula amb guió de Josep Maria Giro-

nella, *Amor adolescente*, que bé es podria considerar una filmació semiprofessional. La qüestió és que vaig anar al concurs de salts. Me la vaig jugar prenent plans arriscats, originals, sota els cavalls que saltaven, amb angles interessants. S'emetria en el programa *El Mundo del Deporte* el dimarts següent. La cosa va anar bé, vaig portar la pel·lícula, la van revelar i es va emetre amb èxit. Van trucar de Capitanía General demanant per Federico Gallo, a veure qui havia estat el càmera responsable d'aquell reportatge. L'ensurt inicial va deixar pas a la tranquil·litat quan vam saber que el motiu de la trucada era per a felicitar-nos i que em reclamaven per als futurs programes d'esports que es fessin a Girona, Banyoles...

D'aquesta manera va acabar entrant a treballar als estudis de TVE a Barcelona i va participar en múltiples programes i entrevistes. Això li va permetre relacionar-se amb personatges de la talla de Miró, Tàpies, Salvador Dalí, entre molts altres. Ens relata que va ser testimoni directe de com Dalí pintava la tela que ocupa el sostre del seu museu de Figueres. Diu que hi ha fotografies d'aquell moment, però no les ha pogut aconseguir. Es va estar deu anys a TVE.

Va fer els primers programes en color, precisament el primer va ser sobre Lluís Llach, a Verges. Van rodar *La gallineta* a la granja de cal Nin, *Com un arbre nu* a la riba del Ter... Era televisió, però rodat amb càmera de cine, a nivell molt professional. Amb la mort de Franco van haver-hi canvis en la política de la televisió i tampoc no se sabia com acabaria tot plegat. L'anomenaven *el Rojillo*, tot i que mai no es va significar políticament, però el tenien en bona consideració, i Sáenz Guerrero se l'apreciava molt. En els anys 70 en Jaume va deixar la televisió per a passar al cinema, però reconeix que aquella etapa televisiva va ser una gran escola, amb la càmera a la mà, la pràctica diària, els diferents formats de programes... No va ser fàcil deixar la televisió, amb feina fixa, un bon sou i estabilitat laboral, per a entrar al cinema, la qual cosa suposava començar una nova carrera des de zero. I gràcies a algunes coneixences va poder entrar en una pel·lícula, de meritori. Li demanem que ens expliqui com va tot aquest món, què és un meritori, què és això de ser director de fotografia, quin paper té exactament en una pel·lícula...

Mireu, és tota una carrera que era regulada pel Sindicat per tal d'evitar l'intrusisme. Començaves entrant en un pel·lícula de meritori (el noi del cafè, el tabac, neteja de la maquinària, les òptiques, tragar el trípode...) i t'havies d'anar guanyant el respecte del personal. Després de tres pel·lícules com a meritori, a la quarta ascendies a auxiliar de càmera, amb més responsabilitats, ajudant l'ajudant de càmera. Al cap de tres pel·lícules

com a auxiliar, que acabaven essent cinc, passaves a ser ajudant de càmera o focuista, per mi, una de les feines més dures, desagradables i delicades. I al cap de cinc pel·lícules més, que acabaven essent deu, arribaves a càmera, manipulaves l'aparell, cosa que requeria saber-ne: grua, tràveling, òptiques, enquadraments, estabilitat, saber moure la càmera, canvis de pla, etc. I encara després d'algunes pel·lícules més com a càmera podies passar a director de fotografia. Aquest és el responsable de crear l'ambient d'una pel·lícula a través de la llum. No és la mateixa llum la d'una comèdia, que la d'un drama, una història d'època, els contrallums, sol/ennuvolat, ombres, exterior/interior, etc. He après de la pintura, m'ha ajudat molt veure com els pintors tracten la llum en els seus quadres: Caravaccio, Vermeer, Goya, Velázquez... Considero que el millor quadre per a aprendre sobre il·luminació és *Las meninas*, on apareixen els set o vuit tipus de llum necessaris per a crear un ambient. El director de fotografia treballa amb un equip d'unes quinze persones: meritori, auxiliar, focuista, càmera, elèctrics, maquinistes, grupista, foto fixa, vídeoassistent, *making-off*... En la seva feina hi ha una part més tècnica (matemàtica, química, física) i el vessant més creatiu. I després del rodatge la feina continua al laboratori. El Departament de Fotografia s'emporta una part important del pressupost d'una pel·lícula.

Un cop aclarida i explicada la feina d'un director de fotografia, comentem amb en Jaume els premis que ha rebut i destaquem el Goya.

Això de tenir un premi Goya és molt relatiu, depèn en bona part de la qualitat dels altres nominats.

En Jaume rebent el Goya

Hi ha casos en què competeixes amb pel·lícules amb una gran fotografia i, encara que la teva feina hagi estat bona, el nivell és alt i no et premien, i altres vegades passa al revés. El Goya me'l van donar el 1998 per *El color de las nubes*, de l'amic Mario Camus (*Los santos inocentes*, *La colmena*, etc.), però he estat més satisfet de la feina feta en altres pel·lícules, i en aquesta ocasió fins i tot penso que eren millors les altres candidates i que m'ho mereixia més per altres treballs. Però vota l'Acadèmia, i els resultats són els que són; jo dono més valor al Premi a la Millor Fotografia que em va atorgar el Círculo de Escritores y Críticos Cinematográficos. També vaig estar nominat als Goya per *El niño de la luna*, i el 2001 per *El mar*, ambdues d'Agustí Villaronga.

En el seu historial professional, sigui com a càmera o com a director de fotografia, ha treballat amb grans directors del cinema espanyol i català. A més dels ja citats Camus i Villaronga, també amb Bigas

Luna (a Texas, EUA, com a càmera), Joaquim Oristrell, Giménez Rico, Jaime Chávarri o Josep Maria Forn, entre d'altres.

Aquest darrer em va ajudar molt, em va trucar per a la primera feina que vaig fer de meritori en els meus inicis en el cinema (*La respuesta*, 1969) i, curiosament, vaig fer la fotografia de la seva última pel·lícula, *Coronel Macià* (2007). Li estic molt agraït, a ell i a tots els que m'han ajudat i m'han fet confiança en això del cinema, que és molt dur: s'hi ha de dedicar moltes hores. A través de Néstor Almendros, l'únic espanyol que té un Oscar de fotografia (*Días de cielo*, 1976), vaig poder tenir contacte amb actors del cinema americà, com ara Dustin Hoffman o Nicole Kidman, al principi de la seva carrera. També vaig ser cap de càtedra de direcció de fotografia de l'Escuela Internacional de Cine y Televisión (EICTV) de San Antonio de los Baños, a Cuba, presidida per Gabriel García Márquez, però vaig deixar de fer-hi classes per qüestions professionals. També vaig participar en el muntatge de TV3. Ja he dit que la meua vida professional ha estat, en part, fruit de les casualitats, però també m'ho he hagut de treballar. El fracàs ha estat un gran mestre i he après molt dels errors. He pogut constatar, a través del munt de gent amb la qual m'he relacionat, que és molt important tenir principis, allò que en diríem «tenir classe» i una bona educació.

Acabem la conversa tornant a Verges, a la Vall, tancant aquest relat allà on l'hem començat.

Tot i que passo molt temps a Barcelona i en altres llocs per motius de feina, ningú no em treu els períodes en què m'estic aquí, a l'Empordà, envoltat de natura i tranquil·litat. Aquesta casa, és, de fet, una mena de fundació on vénen a cercar inspiració i repòs amics i coneguts que hi passen temporades. Agustí Villarronga, Lisa Gerrard, que es va inspirar per a la música de *Gladiator*, Marisa Paredes, Maribel Verdú... i altres personatges del món del cinema; tots s'han enamorat de l'Empordà.

Treballant amb la vergelitana Maria Bellapart

En Jaume durant el rodatge de *Pa negre*

Ens han passat volant gairebé quatre hores de conversa, en les quals en Jaume s'ha deixat la veu, ja que estava una mica refredat. Hem pogut conèixer una mica més aquest vergelità que, tot i ser nouvingut, ja fa més de vint-i-cinc anys que s'està a la Vall, i saber també què s'amagava rere una filmació cinematogràfica i com és una mica aquest món per dins. S'ofereix a ajudar i col·laborar en les activitats que es fan al poble i donar suport als joves talents del món de la música, el cinema, el teatre... Creieu-nos si us diem que tindríem tema per a tot un llibre i que en Jaume ens va explicar moltes anècdotes i experiències, algunes que no es poden explicar aquí i d'altres que no hi tenen cabuda per motius d'espai. Fàcilment el podreu trobar disposat a reprendre aquesta conversa algun dia d'aquests al Mas Pi. Gràcies, Jaume per la teva atenció i el temps que ens has dedicat.

**ALBERT CASABÓ
QUICO FERRER**

RUBAU - TARRÉS, S.A.

Construccions i Obres Públiques

Tel. 972 78 00 30 Fax 972 78 02 11
<http://www.rubautarres.com>